

SOLAK-ZÂDE MEHMED HEMDEMÎ ÇELEBİNİN *FİHRİST-İ ŞÂHÂN'I* VE DİYARBAKIRLI ŞAİRLER LEBİB VE MÜLHEM EFENDİNİN ZEYİLLERİ

İdris KADIOĞLU*

Fihrist-i Şahan of Solak-zade Mehmed Hemdemi Celebi and the Diyarbakir's poets Lebib and Mulhem's appendix to the Fihrist-i Şahan

This article is two parts: In the first part, we researched properties form and meaning *Fihrist-i Şahan* and shortly introduced the work's author *Solak-zade Mehmed Hemdemi Celebi*. *Fihrist-i Şahan's* manuscript texts which founded libraries; manuscript's abdicates and books number given and than we established poems and historians that they have write appendix to this work. Afterwards we researched two poems from Diyarbakır *Lebib* and *Mülhem's* Eulogies appendix to this work and informed properties form and meaning on the work.

In the second part, we established called *Fihrist-i Şahan* of Solak-zade's Eulogy's comparative and transcript text. And we added to the Diyarbakir's poets *Lebib and Mulhem's* appendix to it.

Keywords: poet, poem, history, king, research, comparison, manuscript text.

I. BÖLÜM

1.1.Fihrist-i Şâhân Ve Yazarı:

Fihrist-i Şâhân, Osmanlı padişahlarının manzum tarihçesi niteliğinde, padişahların tanıtımları, cülus tarihleri ve saltanat süreleri için kaside nazım şekliyle yazılan şiirlerdir. *Fihrist-i Şâhân*, ilk olarak Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi (öl. 1068/1657-58) tarafından kaleme alınmıştır. Solak-zâde'nin bu eserine farklı şairler muhtelif zeyiller yazmışlardır. Solak-zâde, eserinde Sultan I. Osman'dan başlayarak yirmi iki Osmanlı padişahını ve devrinin önemli olaylarını dört beş beyit ile anlatmış, Sultan IV. Mehmed devrine kadar özetlemiştir.

Fihrist-i Şâhân'da adları geçen padişahlar, cülûs (tahta geçiş) tarihleri ve saltanat süreleri şöyledir:

---

* Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi. E-posta: lebib@sur.dicle.edu.tr

PADİŞAHLAR	CÜLUS TARİHLERİ (H. / M.)	SALTANAT SÜRELERİ
Sultan Osman I	699/1299	27 Yıl
Sultan Orhan	726/1325	35 Yıl
Sultan Murad I	761/1359	31 Yıl
Sultan Yıldırım Bâyezid I	792/1389	13 Yıl
Sultan Süleyman I - Mûsâ Çelebi	805/1402	Belirtilmemiş
Sultan Çelebi Mehmed I	816/1413	8 Yıl
Sultan Murad II	824/1421	30 Yıl 6 Ay
Sultan Fatih Mehmed II	855/1451	31 Yıl
Sultan Bâyezid II	886/1481	32 Yıl
Sultan Yavuz Selim I	918/1512	8 Yıl 8 Ay
Sultan Kanûni Süleyman II	926/1519	48 Yıl
Sultan Selim II	974/1566	8 Yıl 5 Ay
Sultan Murad III	982/1574	20 Yıl 8 Ay
Sultan Mehmed III	1003/1594	9 Yıl 63 Gün
Sultan Ahmed I	1012/1603	14 Yıl 4 Ay
Sultan Mustafa I	1026/1617	3 Ay 3 Gün
Sultan Osman II	1027/1617	4 Yıl 4 Ay 10 Gün
Sultan Mustafa I (tekrar)	1031/1621	16 Ay
Sultan Murad IV	1032/1622	17 Yıl
Sultan İbrahim	1049/1639	8 Yıl 9 Ay
Sultan Mehmed IV	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş

Eserde, adı geçen padişahlardan bazılarının devrinde yapılan savaşlar da kısaca sıralanmıştır. Sultan Fatih Mehmed II devrinde İstanbul'un fethi, Sultan Yavuz Sultan Selim I devrinde Çaldıran zaferi, Mısır ve İran'a düzenlediği seferler, Sultan Murad III devrinde Tebriz ve Şirvan'ın alınması gibi tarihi olaylara kısaca işaret edilmiştir.

Solak-zâde, eserinde tarihleri yazarken iki tarih arasında "ile", "hem" ve "dahı" gibi kelimeleri kullanarak dikkat çekici bir söyleyiş tarzı benimsemiştir. 974 (Dokuz yüz ile yetmiş dört), 982 (dokuz yüz hem dahı seksen iki) gibi.

Solak-zâde, kasidenin 5.6. beyitlerinde eserin adını ve böyle bir eser yazma ihtiyacı hissetmesinin sebebini şu şekilde açıklamaktadır:

İdindüm bunlaruñ tārîhini diğğat idüp ma'lüm

Getürdüm nażma lutf-ı Hâğğ ile *Fihrist-i Şâhân* 'ı

Ola tâ herkesüñ hâtır nişânı cümle-i tārîh

Gele her söz ki nażma vardur anuñ hıfza imkânı K.I/5-6

(Osmanlı padişahları ve devirleri ile ilgili bilgi edindikten sonra Allah'ın lütfuyla *Fihrist-i Şâhân*'ı şiir şeklinde yazdım ki, bütün Osmanlı tarihi herkes tarafından hatırlansın ve ezberlenmesi kolay olsun diye)

Fihrist-i Şâhân, Solak-zâde Tarihi¹'nin dibacesine de yazılmıştır. Solak-zâde, eseri için şu değerlendirmeyi yapmıştır: “ Bu gönüller açan kaside ve ruhlara rahatlık veren manzume ki Fihrist-i Şâhân adıyla anılmaktadır. Bu güzel te’life dibâce seçilmiştir”².

Fihrist-i Şâhân, doksan iki beyit olup aruzun Mefâ’îlün/ Mefâ’îlün/ Mefâ’îlün/ Mefâ’îlün kalıbıyla yazılmıştır. Solak-zâde’nin Fihrist-i Şâhân adlı eserinin mukayeseli neşri (İstanbul kütüphanelerindeki dokuz yazma nüshası karşılaştırılarak), Rüşdî-zâde Reşid Hasan Efendi ve Ziya Paşanın zeyilleri ilave edilerek Vahit Çabuk tarafından yapılmıştır.³ Rüşdî-zâde Reşid Hasan Efendinin *Fihrist-i Şâhân Zeyli* Sultan IV. Mehmed’den Sultan I. Mahmud devrine kadar beş padişahın devriyle ilgili olup zeyil otuz altı beyittir. Seksen sekiz beyitten ibaret olan Ziya Paşanın zeylinde ise Sultan I. Mahmud’dan Sultan Abdülaziz’e kadar sekiz padişah ve devri anlatılmıştır.

İstanbul’da doğan Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, XVII. Yüzyıl Osmanlı tarihçilerindendir. Tarihçiliği yanında şairliği ve mûsikîşinaslığı da vardır. Sultan IV. Murad devrinde sarayda görev alan Solak-zâde, onun ölümünden sonra Sultan İbrahim ve Sultan IV. Mehmed zamanlarında da sarayda görev almış, Fihrist-i Şâhân’ı da Sultan IV. Mehmet’e sunarak ondan bol ihsanlar almış, 1068/1657-58 yılında İstanbul’da vefat etmiştir.

Solak-zâde’nin *Fihrist-i Şâhân*’dan başka *Divan*’ı, *Solak-zâde Tarihi* adıyla bilinen *Tevârih-i Âl-i Osmân*’ı ve *Besteler*’i vardır.⁴ Şiirlerinde Hemdemî, bestelerinde ise Miskâlî mahlasını kullanan Solak-zâde’nin daha çok mehter parçaları olan bestelerinden on dördü günümüze kadar gelmiştir.⁵

Solak-zade tarihi, IV. Mehmed devrine kadar Osmanlı tarihini içine almaktadır. Eser, 1298 yılında basılmış (bk. Dip not1) ve Vahit Çabuk tarafından iki cilt olarak neşredilmiştir.⁶

1.2.Fihrist-i Şâhân’ın Nüshaları

Fihrist-i Şâhân’ın biri taş basma, dokuzu yazma nüsha toplam on nüshası daha önce tespit edilmişti. Tarafımızdan tespit edilen iki yazma da bunlara eklenince matbu nüshayla birlikte eserin bilinen nüsha sayısı on bire çıkmış oldu. Yeni tespit ettiğimiz iki nüsha daha öncekilerle karşılaştırılmış ve son şekliyle oluşturulan karşılaştırmalı metin makalenin II. Bölümünde sunulmuştur.

¹ Mehmed Hemdemî, Solak-zâde, *Solak-zâde Tarihi*, Mahmut Bey Matbaası, İstanbul, 1298/1881.

² Çabuk, Vahit, *Solak-zâde Tarihi*, Cilt, I, s, 4.

³ Çabuk, Vahit, “Osmanlı Padişahlarının Manzum Tarihçesi, Fihrist-i Şâhân”, *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, XV/2, Ankara, 1976, s.203-226.

⁴ *İslam Ansiklopedisi*, MEB, C, 10, “*Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi*” İstanbul, 1998, s, 748 vd.

⁵ Çabuk, Vahit, *agm*, s,204.

⁶ Çabuk, Vahit, *Solak-zâde Tarihi*, 2C, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1088, Kaynak Eserler Dizisi, 34, 504+684s, Ankara, 1989.

Fihrist-i Şâhân'ın yazma nüshaları, bulunduğu kütüphaneler, kitaplıklar ve numaraları şunlardır:

1. Süleymaniye Ktb, Hüsrev Paşa, nu, 327.
2. Süleymaniye Ktb, Esad Efendi, nu, 3612/16.
3. Süleymaniye Ktb, Nafiz Paşa, nu, 1183.
4. Süleymaniye Ktb, Hamidiye, nu, 1085/3.
5. Süleymaniye Ktb, Hamidiye, nu, 993.
6. Süleymaniye Ktb, Reşid Efendi, nu, 671/1.
7. Topkapısaray Ktb, Hazine kısmı, nu, 1565.
8. Üniversite Ktb, nu, 2507.
9. Millet Ktb, Ali Emiri Efendi, nu, 1318.
10. Millet Ktb, Ali Emiri Efendi, Manzum, nu, 382. (AE2)
11. Üniversite Ktb, nu, T 234. (Ü)

Eser ayrıca, Solak-zâde Tarihi'nin dibacesine de yazılmış ve 1298'de basılmıştır.

Yukarıdaki 10. ve 11. nüshalarda Solak-zâde'nin Fihrist-i Şâhân'ı Diyarbakırlı Abdülgafur Lebib Divan'ı içindedir.⁷ Bu nüshaların belirtilen sayfalarının devamında Solak-zâde'nin Fihrist-i Şâhânı'ndan sonra Diyarbakırlı şair Lebib ve Diyarbakırlı şair Derviş Mülhem Efendinin Fihrist-i Şâhân'a zeyilleri yer almaktadır. Metni kurarken esas aldığımız nüsha, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler Bölümü, nu: 382'de kayıtlı nüshadır. Bu nüsha, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, nu: T 234 nüshası ve Vahit Çabuk tarafından Türk Kültürü Araştırmaları dergisinde yayımlanan Fihrist-i Şâhân neşri ile karşılaştırılmış, farklar dip notta gösterilmiştir.

1.3.Fihrist-i Şâhân'ın Zeyilleri

Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebinin Fihrist-i Şâhân'ına bir kısım şairler tarafından zeyiller yazılmıştır. Fihrist-i Şâhân'a zeyl yazan şairlerden tespit edebildiklerimiz şunlardır: Vakanüvis Raşid Efendi; Diyarbakırlı şairler Abdülgafur Lebib Efendi, Derviş Mülhem Efendi, Said Paşa; Rüşdî-zâde Reşid Hasan Efendi; Müstakim-zâde Süleyman Efendi ve Ziya Paşa. Ayrıca, Osmanlı Müellifleri'nde Vakanüvis Raşid Efendinin zeylini Münif Paşanın tezyil ettiği bilgi verilir.⁸ Vahid Çabuk makalesinde, Şair Nisârî'nin Sultan I. Osman'dan Sultan IV. Mehmed devrine kadar başka bir Fihrist-i Şâhân kaleme aldığını, Şair Safayî'nin de buna bir zeyl yazdığını belirtmiştir.⁹

⁷ Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi, Manzum, nu, 382, yk, 151; Üniversite Kütüphanesi, nu, T 234, yk, 83b.

⁸ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, C, III, Ankara, 2000, s, 80.

⁹ Çabuk, Vahit, *Agm*, s, 206.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde hazırlanan bir mezuniyet tezinde,¹⁰ Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa nüshasında bulunan Fihrist-i Şâhân ile Diyarbakırlı Lebib Efendi ve Diyarbakırlı Said Paşanın zeyilleri esas alınmış, sadece iki yazmayla bu nüsha karşılaştırılmış, dolayısıyla eksik bir çalışma yapılmıştır.

1.4.Diyarbakırlı Lebib Ve Mülhem Efendinin Zeyilleri

Diyarbakırlı divan şairi Abdülgafur Lebib Efendi (öl. 1182/1867)'nin "Kaşîde-i Rengin-i Beyân Müddet-i Saltanat-ı Selâtin-i Âl-i 'Osmân" başlıklı kasidesi, Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi tarafından yazılan *Fihrist-i Şâhân-ı Âl-i Osmân* adlı doksan iki beyitlik eserinin zeylidir. Solak-zâde eserinde, başlangıçtan itibaren Sultan IV. Mehmet'e kadar Osmanlı padişahlarının cülus tarihlerini, saltanat sürelerini ve devirlerinin önemli hadiselerini manzum olarak yazmış, Şair Lebib de aynı vezin ve kafiyede Sultan IV. Mehmet'ten Sultan III. Mustafa'ya kadar yedi padişahın cülus tarihlerini, saltanat sürelerini ve yaptıkları önemli icraatları yazmıştır.

Lebib, kasidesinin ilk dokuz beytinde bu işe girişmesinin sebeplerini açıklamakta, bir gece dostlarının da teşvikleriyle Fihrist-i Şâhân'ı tezyil etmeğe karar verdiğini beyitlerinde şöyle belirtmektedir:

Bu şöhetler olup bezm-i fakîrânemde çün bir şeb
Hemân terğibe der-kâr oldı bezmüñ ba'zî ihvânı
Bu 'ac-z-âlüdeye sevğ itdiler kim eylesin tezyîl
O şehden soñra teşriñ eyleyen şâhân-ı zî-şânı
Didüm ben naqd-ı naẓm-ı kem-'ayârumçün dirigüm yok
Eger noqsâna bakmazsa ma'ârif veznedârânı

Vefâ-yı va'de hal'-ı Hân Mehemmed'den şürü' itdüm
Bu üslûb üzre yazdum işte benden eyle güş ânı K.II/6-9

Lebib, elli bir beyitlik kasidesinde şu padişahların cülus tarihleri, saltanat süreleri ve icraatlarını yazmıştır:

PADİŞAHLAR	CÜLUS TARİHLERİ (H. / M.)	SALTANAT SÜRELERİ
Sultan II. Süleyman	1099/1687	3 yıl
Sultan II. Ahmet	1102/1690	4 yıl
Sultan II. Mustafa	1106/1694	9 yıl
Sultan III. Ahmet	1115/1703	28 yıl
Sultan I. Mahmut	1143/1730	25 yıl
Sultan III. Osman	1168/1754	3 yıl
Sultan III. Mustafa	1171/1757	Belirtilmemesi

¹⁰ Dündar, Mehmet Tahir, *Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi'nin Fihrist-i Şâhân'ı ve Zeyilleri*, (Edisyon kritik), mezuniyet tezi, Türkiyat Enstitüsü, nu, 1427.

Şair Abdülğafur Lebib Efendinin zeylini de hemşehrisi Derviş Mülhem Efendi, aynı vezin ve kafiyede tezyil etmiştir. Mülhem Efendinin zeyli yirmi beyit olup, Sultan III. Mustafa'dan başlayarak Abdülhamid Han-zâde Sultan Mustafa'ya kadar üç Osmanlı padişahı, Sultan III. Mustafa, Sultan Abdülmecid, Sultan III. Selim'in cülus tarihi, saltanat süreleri ve yaptıkları önemli icraatlarla ilgilidir.

Sonuç

Fihrist-i Şâhân ve zeyillerinde sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Osmanlı padişahlarının manzum tarihçeleri olarak yazılan *Fihrist-i Şâhân* ve zeyillerinden, Osmanlı tarihi öğretiminde şiirin ve şairlerin ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Kısaltmalar:

1. Nüsha kısaltmaları:

AE1, Ali Emiri Efendi, Manzum Eserler (Millet Ktb.), Nu, 381.

AE2, Ali Emiri Efendi, Manzum Eserler (Millet Ktb.), Nu, 382.

Ü, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nu, T 234.

TK, Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi, Yıl, XV/2, Ankara, 1976, s,207

2. Diğer Kısaltmalar:

Bk.: Bakınız,

H. : Hicri, M. :

Miladi,

vd. : ve devamı

II. BÖLÜM

I*

Hemdemî Merhûmuñ *Fihrist-i Şâhân-ı Āl-i 'Osmân'**

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Hañalardan emîñ eyle İlahî Āl-i 'Osmân'ı
Çün itdüñ bunları sen ehl-i islâmuñ nigeñbânı
- 2 Bu nesl-i pāk ile dîñ-i Muñammed taqviyet buldı
Şeref-bağş oldı dîñe bunlaruñ aýıñHata! Yer işareti tanımlanmamış. ü
erkânı
- 3 İtâ'at üzredür şer'-i mübîñe dâ'imâ bunlar
Çavîdür hağ bu kim bu hânedânuñ sıdğ u imânı
- 4 'Adâletle señâvetle şecâ'atle mürüvvetle
Niñâm-ı 'âlem içün itdiler sa'y-ı firāvânı
- 5 İdindüm bunlaruñ târîñhini diğğat idüp ma'lûm

* I. AE2, 151 ; Ü, 83b; TK, 207.

* BaşlıkAE2: *Fihrist-i Şâhân* TK, -Ü.

- Getürdüm nazma lutf-ı Hâk ile *Fihrist-i Şâhân* 'ı
6 Ola tâ herkesün hâtır nişân cümle-i târih
Gele her söz ki nazma vardur anuñ hıfza imkânı
7 İdüp mezzün-ı¹ hem-vâr oldı bu şeh-nâme-i icmâl
Recâm oldur ola ma'zür eger var ise noşsânı
8 Kâmunuñ eveli Sultân 'Osmân İbn-i Ertuğrul
Ki oldur cümleden evvel kuran resm-i cihânbanı
9 'Alâeddin-i Selçüki idüp tabl u 'âlem irsâl
Muhaqqâk altı yüz toksan toktuzdur hutbe 'ünvânı
10 Yigirmiyle yedi yıl pâdişâh oldı bu 'âlemde²
Bu devletde³ bu vaz' itdi kâmu tertib-i dıvânı
11 Cihân-ı bî-bekâdan el çeküp⁴ ol server-i 'âlem
Yerine gördi lâyıq ol da oğlu Hân Orhân'⁵
12 Cülüs itdi yedi yüzle yigirmi altı sâlinde
Sa'âdetle otuz beş yıl cihânunı oldı sultânı
13 Gâzâya şarf idüp evkâtını hiç turmadı hâlî
Musaħhar eyleyüp tedric ile etraf-ı büldânı
14 Bu gülzâr-ı fenâdan ol da itdi 'âkıbet rihlet
O serv-i bâğ-ı devlet gitdi 'uqbâya hıramânı
15 Cülüs itdi⁶ yerine oğlu Gâzi Hân Murâd⁷ anuñ
Tamâmen⁸ Rûm ilin fetih itdi açdı kâfiristânı
16 Cülüsında⁹ yedi yüz dahı altmış bir olur târih
Büdur el-hâk selâtinün şeci'-i merd-i meydânı
17 Otuz bir yıl sürüp devlet gâzâ yolında ser virdi
Şehâdetle o server hâsıl itdi kurb-ı Rahmân'¹
18 Şehid oldı çün ol gâzi yerine¹⁰ 'asker-i İslâm
Cülüs itdürdiler fi'l-hâl oğlu Yıldırım Hân'¹
19 Cülüsına yedi yüz dahı toksan ikidür târih
Şecâ'atle¹¹ selâtin içre yoğdur anuñ akrânı

¹ mezzün-ı : mezzün u TK.

² pâdişâh oldı bu 'âlemde : saltanat sürdü adâletle TK.

³ devletde: devletle TK.

⁴ el çeküp: azmedip TK.

⁵ lâyıq ol da oğlu Hân Orhân': layık oğlu Sultan Orhân'ı TK.

⁶ itdi: edip TK.

⁷ Hân Murâd: Murad Han TK.

⁸ tamâmen: tamâmet TK.

⁹ Cülüsında: Cülüsına TK.

¹⁰ gâzi yerine: sultan-ı gazi TK.

¹¹ Şecâ'atle: Şecâatde TK

- 20 Ne dem ‘azm eyleyüp meydāna at şalsaydı küffāra
Şanayduñ berķ-ı hātifden¹² elinde tiğ-ı bürrānı¹³
- 21 Serir-i saltanatda eyledi on üç yılı¹⁴ tekmiñ
Sekiz yüz beşde āhir itdi terk-i ‘ālem-i fāni
- 22 Süleymān Begle Mūsā Beg sürüp bir nice dem devlet
İkisi de atup tutdı bulup hālî bu meydānı
- 23 Sekiz yüzle on altıda žuhūr itdi Mehemmed Hān
Teğallüb eyleyüp def’ itdi ol ğavġā-yı ihvānı
- 24 Sekiz yıl müstaķillen pādişāh oldu idüp rihlet
Sipāriş itdi oġlı Hān Murād’a cümle erkānı
- 25 Cülūsına sekiz yüz hem yigirmi dōrt olur tārîh
Olupdur Hān Murād-ı evvele¹⁵ bu ism ile šānî
- 26 Qarār itdi otuz yıl altı ay devlet seririnde
Ġazālar itdi küffāra çeküp şemşir-i berrānı
- 27 Tamām oldu anuñ da devri¹⁶ rihlet itdi dünyādan
Koyup Sultān Mehemmed Hān-ı šāniye bu meydānı
- 28 Cülüs itdi sekiz yüz elli beşde ol şeh-i ‘ādil¹⁷
Otuz bir yıl cihānda kerr ü ferrle sürdi devrānı
- 29 Budur İstanbül’ı fetħ eyleyen Ġāzi Mehemmed Hān
N’ola ecdādına ġālib olursa şevket ü šānı
- 30 Cihānda def’ ü ref’e himmet etti zulmet-i küfrî
Ziyāş-i seyf ile rüy-ı zemîni kıldı nūrānî¹⁸
- 31 İrüp pāyāna ‘ömri ol dañı ‘azm-i Behişt itdi
Yerini oġlı Sultān Bāyezid’e kıldı¹⁹ erzānî
- 32 Sekiz yüz seksen altıda cülüs itmişdür ol sultān
Odur Hāķķuñ velîsi andadur esrār-ı pinhānî
- 33 Anuñ dañı zamānında nice fetħ ü fütüh oldu
Qırup küffārı icrā eyledi āyîn-i şāhānı
- 34 Otuzla hem iki yıl pādişāh oldu cihānda ol
Ferāġat itdi²⁰ āhir terk idüp bu dār-ı ahzānı

¹² hātifden: hātifdür TK.

¹³ bürrānı: üryanı TK.

¹⁴ on üç yılı: on dōrdü çün TK.

¹⁵ evvele: evvel TK.

¹⁶ devri: devranı TK.

¹⁷ ‘ādil: gazi TK.

¹⁸ 30. Beyt: -AE2,Ü.

¹⁹ kıldı: gördü TK.

²⁰ itdi: eyledi TK.

- 35 Yerin Sultân Selîm'e eyledi teklîf son demde
Bilürdi kimseye bâkî degül bu çarh-ı gerdânî
- 36 Cülüs itdi toköz yüz on sekizde çünki ol gâzî
Şecâ'atde n'ola tercih idersem cümleye²¹ anı
- 37 Alup Mısr'ı sefer kıldı 'Acem iklimine soñra²²
Şikest itdi²³ kaçırıldı Çaldıran'da²⁴ şah-ı İnan'ı
- 38 Sekiz yıl hem sekiz ay oldu aña saltanat rûzı
Çoyup gitdi yerine 'âkıbet Sultân Süleymân'
- 39 Cülüsüne toköz yüz hem yigirmi altıdur târih
Bunuñ eyyâm-ı 'adlinde bu devlet buldı mizânı
- 40 Cihânda Hân Süleymân kırk sekiz yıl pâdişâh oldu
Vilâyetler musahhar eyleyüp arturdu 'ünvânı
- 41 Cihân ma'mûr u âbâdân olup halk oldu âsüde
Zamânında žuhûr itdi nice âsar-ı Sübhânî
- 42 Bu da gitdi cihândan tâc u tahtın terk idüp âhir
Yerine Hân Selîm oldu budur evvelkiye şânî
- 43 Cülüsüne toköz yüz ile yetmiş²⁵ dört olur târih
Budur bu nesl-i pâküñ haç budur sultân-ı zi-şânı
- 44 Zamânında bunuñ da Fas²⁶ gibi bir ülke feth oldu
Bunuñ şemşiri küffâr-ı Freng'e virdi hüsrânı
- 45 Sekiz yıl hem beş ay ol server-i 'âlem sürüp devrân
Sefer kıldı cihândan mesken itdi Bâğ-ı Rıdvân'ı
- 46 Anuñ mesned-nişini Hân Murâd-ı şâliş olmışdur
Budur cümle selâtın-i güzünüñ ehl-i 'irfânı
- 47 Toköz yüz hem dahı seksen iki çün giçdi Hicret'den
Cülüs idüp müyesser oldu aña tâc-ı hâkânî
- 48 Olup şâbit-kadem tahtında zahmet çekmedi aslâ
İdüp serdârın irsâl aldılar Tebriz ü Şirvân'ı
- 49 Yigirmi yıl zekiz ay 'âleme hüküm itdi 'adl üzere
Çoyup gitdi o dahı²⁷ 'âkıbet bu köhne eyvânı
- 50 Anuñ da oğlu kim Sultân Mehemmed Hân-ı Şâlişdür
Cülüs itdi biñ üçde oldu carî emr ü fermânı

²¹ cümleye: cümleden TK.

²² iklimine soñra: mülkine ol server TK.

²³ itdi: edip TK.

²⁴ Çaldıran'da: Çaldıran'dan TK.

²⁵ ile yetmiş: yetmiş ile TK.

²⁶ da Fas: Kıbrıs TK.

²⁷ o dahı: o âdil TK.

- 51 Bu devletde budur hünkâr-ı gâzî fâtih-i Egri
 Kırup²⁸ küffârı ser-tâ-pâ idüp ceng-i firāvânı
- 52 Foğuz yıl altmış üç gün saltanat sürdi idüp rihlet
 Bu mihmân-hänenüñ bir kaç gün oldı ol da mihmânı
- 53 Giçüp anuñ yerine ‘adl ile Sultân Ahmed Hân
 Yeñiden oldı ihyâ hağ bu kim âyın-i ‘Osmânı
- 54 Cülüsü hicretüñ biñ on ikisinde olup vâkı’
 Aña bu saltanat oldı Hudâ’nuñ lutf u ihsânı
- 55 Zamânında Anatol semtinüñ etrâf u eknâfi
 Celâlî eşkıyası cümleten²⁹ itmişdi talanı
- 56 Tevekkül eyleyüp Allâh’a itdi bir kılın irsâl
 Giçürdi tiğ-ı qahrından ser-â-ser ehl-i tuğyânı
- 57 Hükümet kıldı³⁰ on dört yıl dört ay itdi çün rihlet³¹
 Cülüs itdürdiler anuñ yerine Muştafâ Hân’ı
- 58 Cülüsü biñ yigirmi altıda vâkı’ olup anuñ
 Müyesser oldı aña gerçi³² ferr ü taht-ı sultânı
- 59 Ne hâl ise üç ay üç gün qarâr itdi velî soñra
 İdüp gavgâ-yı ‘âlemden ferâğat çekdi dâmânı
- 60 Anuñ ardınca Hân Osmân Gâzî³³ pâdişâh oldı
 Hağikatde budur bu hânedânuñ şir-i garrânı
- 61 Cülüsü biñ yigirmiyle yedide vâkı’ olmuşdur
 Olup dört yıla³⁴ dört ay on gün anıñ³⁵ cümle devrânı
- 62 Gâzâ yolına bezl-i himmet itdi ol şeh-i gâzî
 Cihân serverligin işbât idüp gösterdi bürhânı
- 63 Ne çäre neylesün ammâ ki bahtı olmadı yâver³⁶
 Cihândan almayıp kâmin³⁷ felek kıldı hebâ anı
- 64 Bu³⁸ hâlet çün žuhûr itdi kamunuñ ittifağıyla
 Cülüs itdürdiler tekrâr Sultân Muştafâ Hân’ı

²⁸ Kırup: Kıran TK.

²⁹ cümleten: cümleyi TK.

³⁰ kıldı: edip TK.

³¹ on dört yıl dört ay itdi çün rihlet: on dört yıla dört ay eyledi rihlet TK.

³² gerçi: kerr ü TK.

³³ Hân Osmân Gâzî: Osman Han-ı sani TK.

³⁴ yıla : yıl ile AE2,Ü.

³⁵ anıñ: -AE2,Ü.

³⁶ olmadı yâver: kılmadı yâri AE2,Ü.

³⁷ almayıp kâmin: el çeküp kâmi AE2,Ü.

³⁸ bu: bir TK.

- 65 Ne fetretler ne gavğalar olupdur biñ otuz birde
On altı ay zamâne gösterüp devr-i³⁹ perişanı
- 66 Müşevveş oldı çün ahvâl-i ‘âlem gördiler âhir
Gelüp cem’ oldılar bir yere cümle devlet erkânı
- 67 Cülüs itdürdiler Sultân Murâd-ı râbi’i ol dem
Umûr-ı saltanat buldı yine evvelki mizânı
- 68 Geçüp tahta biñ otuz ikide ol hüsrev-i ‘âdil⁴⁰
Bu devlet oldı ol şâh-ı güzîne Hâkķ’uñ ihsânı
- 69 Mehâbetde şalâbetde olup ecdâdına gâlib
Budur şâhib-ķırânı ‘âlemin Sâm u Nerjîmân’ı
- 70 ‘Adûnuñ kesdi ‘ırķın eşķiyâdan intikâm aldı
Elinden ol gürûhuñ hiç biri ķurtarmadı cânı
- 71 İdüp izhâr-ı kuvvet fitne-i Ye’ocûc’e sed çekdi
Sezâdur aña dirlerse eger İskender-i şânı
- 72 Revân ile alup Bağdâd’ı ķahr itdi Kızılbaş’ı
Ķalaydı sağ eger alurdu İrân u Tûrân’ı
- 73 Cihânda on yedi yıl kâm-rânlıķ sürdi âhir dem⁴¹
Nihâyet buldı emr-i Hâkķ ile anuñ da devrânı
- 74 Cülüs itdi ķarındaşı yerine Hân İbrâhîm
Bunuñ da oldı heft iķlime cârî emr ü fermânı
- 75 Olup biñ kırķ toķuzda aña rûzî taht-ı fırvîzî
Getürdi sadre âhir⁴² rûzgâr ol žıll-ı Yezdân’ı
- 76 Bi-hâmîdî’llâh zamânında Girid’le⁴³ Hanya feth oldı
Azaķda hod Ķazaķlar tutdılar semt-i Kizjîrân’ı⁴⁴
- 77 Toķuz yıldan üç ay eksik hûkûmet eyleyüp âhir
Ferâgat itdi aña keşf olup bu sırr-ı vicdânı
- 78 Naşîb oldı şehâdet ‘âķıbet ol şâh-ı mażlûma
Ne çâre bu imiş çün tâ ezel taķdîr-i Rabbânı
- 79 Anuñ ferzend-i ‘âlî şânı devletle sa’âdetle
Giçüp evreng-i şâhiye müşerref ķıldı dîvânı
- 80 Cülüs-ı Hân Mehemmed eyledi âsûde dünyâyı
Didi târiķhini erbâb-ı nazmuñ bir sühandânı

³⁹ devr-i: ruy-ı TK.

⁴⁰ ‘âdil: gâzî TK.

⁴¹ sürdi âhir dem: eyleyip âhir TK.

⁴² sadre âhir: âhirî bu AE2,Ü.

⁴³ Girid’le: Girid’de TK.

⁴⁴ Kizjîrân’ı, gizjîrânı TK.

- 81 Odur hünkâr-ı gâzi pâdişâhânun ser-efrâzı
 Kalem medh itmede kıâsır⁴⁵ o sultân ibn-i sultân'ı
- 82 Semiyî-i fâhr-i 'âlem şehryâr-ı a'del ü ekrem
 Şehinşâh-ı mu'ażżam vâriş-i mülk-i Süleymânî
- 83 Mehemmed Hân-ı râbi' pâdişâh-ı maşriq u mağrib
 Anuñdur tâc-ı hâkânî anuñdur taht-ı 'Osmânî
- 84 Sa'âdetle serîr-i devlet üzre cā-nişin olsa
 Gören bedr oldı žann eyler felekde mäh-ı tâbânı
- 85 Süvâr olsa eger rahş-ı hümâyûna şanurlar hep
 Esed burcina tañvîl eylemişdür Mihr-i rahşanı
- 86 Cülüs ešnâlarında gerçi olmuşdur birâz fetret⁴⁶
 Kâmusın ber-ţaraf kıldı idüp tedbir-i âsânı
- 87 Eşer devrinde hergiz kıalmamışdur fitneden hâkķā
 Meger erbâb-ı hûsnûñ ruħlarında hâl-i fettânı
- 88 'Adâletle yeñi başdan cihânı eyledi ma'mûr
 Yine buldı niżâmın devletinde 'âlem-i fânî
- 89 Bunuñ bir⁴⁷ şükriñi mümkün midür hergiz edâ itmek
 Hüdâ virdi bize bir pâdişâh-ı pâk-'üñvânı⁴⁸
- 90 Yeter ey Hemdemî şimden girü gel sîdk ile el aç⁴⁹
 Du'âya başla kim *Fihrist-i Şâhân* buldı pâyânı
- 91 İlahî eyle ervâh-ı selâtinî dem-â-dem şâd
 İlahî sen hatâlardan emîn it şâh-ı devrânı
- 92 İlahî 'ömrin ezfûn eyle aylar yerde yandıkķa⁵⁰
 İlahî sen kıabûl eyle du'â-yı müst-mendânı

II

Kaşıde-i Rengin-i Beyân Müddet-i Saltanat-ı Selâtin-i Âl-i 'Osmân*

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1⁵¹ Çü nażm-ı Hemdemî merhûm buldı bunda pâyânı
 İşit min-ba'd žeyl-i dil-keş-i münşî-i dîvânı

⁴⁵ Kalem medh itmede kıâsır: Dilim medhinde kâsırdur TK.

⁴⁶ Cülüs... fetret: Zamânında biraz fetret zuhûr etmişdi ammâ kim TK.

⁴⁷ bir: biz TK.

⁴⁸ pâk-'üñvânı: pâk-izânı TK.

⁴⁹ el aç: el çek TK.

⁵⁰ aylar yerde yandıkķa: anlar yerde yatdıkķa TK.

II. AE1, 59a; AE2, 157; Ü, 87a

* BaşlıkAE1 : Žeyl-i şâhib-i mekârim-i 'üñvân Lebîb-i Âmidî e'ş-şehîr beyne'l-aqrân bi-'Abdü'l-gafûr'l-Lebîb (Şâhib-i dîvân Lebîb Efendinûñ žeyli) AE2

⁵¹ I. beyt :- AE1

- 2 Lebjbâ itmemiş çün bu eşerde Hemdemî merhûm
Cülûs-ı Hân Mehemmed'den ziyâde hâme cünbânı
- 3 Ya tahrîr eylemişdi biz mużaffer olmaduğ yâhud
O eşnâlar anuñ da 'ahd-i 'ömri buldı pâyânı
- 4 'Aceb bir hem-demi yok mıydı anuñ eyleye tezyîl⁵²
Sitanbül şehri yârânı bu naẓm-ı şehryârânı
- 5 Çü taqvîmü't-tevârih eyler idi ihtisâr üzre
Haberdâr ehl-i meclisden niçe rağbet-güzîñânı
- 6 Bu şohbetler olup bezm-i faķırânemde çün bir şeb
Hemân terğibe der-kâr oldu bezmüñ ba'zı ihvânı
- 7 Bu 'acz-âlûdeye sevķ itdiler kim eylesin tezyîl
O şehden soñra teşriif eyleyen şâhân-ı zî-şânı
- 8 Didüm ben naķd-ı naẓm-ı kem-'ayârumçün dirîğum yok
Eger noķsâna baķmazsa ma'ârif veznedârânı
- 9 Vefâ-yı va'de hal'-ı Hân Mehemmed'den şürü' itdüm
Bu üslûb üzre yazdum işte benden eyle güş ânı
- 10 Anuñ da buldı biñ toķsan toķuzda müddeti ğâyet
Yüzine urma çarħuñ biñde bir olursa noķsânı⁵³
- 11 O târih içre revnaķ-yâb olup o reng-i dâdârı
Giçürdiler yerine dâderi Sultân Süleymân'ı
- 12 'Aceb ferr virdi ol dem cevher-i zât-ı hümâyûni
Nigîndân oldu taht u mülk bu faśś-ı Süleymânî
- 13 Se sâl oldıķda taht-ı saltanat pîrâya vü pîrâ⁵⁴
Se rûze dehr-i dündan çekdi dest ü pâ vü dâmânı
- 14 Çü târih irdi biñ yüz ikiye bir naķş atup gerdün
Süleymândan ayurdı dîvveş mühr-i Süleymân'ı
- 15 Sa'âdet birle teşriif eyledi o reng-i şâhiye
Şefîķ-ı nâmdârı hâzret-i Hân Ahmed-i şânî
- 16 Olinca çâr sâle çâr bâliş zîb anuñ dañı
Sadâ-yı çâr tekbîri pür itdi çâr erkânı
- 17 Hîrâmân oldu biñ yüz altıda çün Bağ-ı Rıdvân'a
İde Mevlâ o şâhı mażhar-ı faẓl-ı firâvânı
- 18 Maķâmına cülûs itdürdiler dârât u hâşmetle
Hemân Sultân Mehemmed-zâde Sultân Muştafâ Hânı

⁵² 4a, eyleye : ki itmedi AE2,Ü

⁵³ 10b, biñde : yüzde AE1

⁵⁴ 13a, pîrâ : pîrâye AE1

- 19 O sultān-ı şafā-perver o hākān-ı vefā-güster
O dād-ārā-yı baħr u berle devlet buldı ‘ünvānı
- 20 Foħuz sāl eyledi bu nüħ revāk-ı dehre dārālıħ
Foħuza ıķdı feth ü nüset ile şöret ü şānı
- 21 Resıde oldı biñ yüz onbeşe tārıħ-i hicret çün
Görindi saltanatdan hecri bā-taķdır-i Rabbānı
- 22 Edirne taħtgāhında ğazāya ‘āzim olmışken
Mizāc-ı devlete virdi hālel erbāb-ı tuğyānı
- 23 Tamām itmişdi mülki fart-ı buħrān-ı fiten geldi
Ħakım-i lem-yezelden şerbet-i hal’ ile dermānı
- 24 arındaşı ‘adālet-pışesi Ħān Ahmed-i şālīş
Cülüs itdi serır-i mülke bā-teöyüd-i Sübhānı
- 25 Fe-ammā bāğ-ı devlet berg-i bı-ġāneyle tolmışdı
Anı tathıre düşdi bāğbān-ı fikr ü iz’ānı
- 26 Hele çārüb-ı tedbır-i hümāyün ile pāk itdi
Memālikden teöenni birle levş-i bağy u tuğyānı
- 27 Kiyāsetle siyāsetde o deñlü kıldı diķķat kim⁵⁵
Niżām-ı mülk ü milletde dinildi yoķdur aķrānı
- 28 Tamām itdükde hüsñ-i reöy ile āsāyış-i mülki
‘Azımet kıldı teshıre bilād-ı kāfiristānı
- 29 Ğazāya eyleyüp teşmır-i sāk-ı himmet-i vālā
Dem-i küffār ile kıldı muħannā pāy-ı merdānı
- 30 Silāħ-ı ceysi düşdi şulh-ı aġnām-ı fütühāta
İdüp ķaşşāb-ı ķahr u şatveti ber-çıde dāmānı
- 31 ıķardı bir bıçaķdan tığ-ı nüset-tāb-ı iķbālı
Revān u Gence vü Tiflīs ü Tebriz ü Hemedān’ı
- 32 Bu refār üzre tārıħ oldı biñ yüz kırk üçe bālığ
Otuzdan iki noķsan olmış idi sāl-ı sultānı
- 33 O dārā Üsküdar’a Rāfizı ķaşdıyla ğıçdükde
Sitanbül dāhilinde Ħāricıler aldı meydānı
- 34 azā bir muķtezā-yı Ħikmet esbābın ider hāzır
İrişdükde bir emrün Ħük-m-i Rabbāniyle pāyānı
- 35 Hezārān ķıl ü ķāl oldı ki dil zıkrinde lāl oldı
O şeh bergeşte-bāl oldı duynca sırr-ı pinhānı⁵⁶

⁵⁵ 27a, kiyāsetle : kıyāsetde AE1

⁵⁶ 35b, duynca : tuynca AE2,Ü

- 36 Hemân ol sâ'at itdi cā-nişini ihtiyârıyla
Birâder-zâdesi Sultân Mahmûd-ı cihânbanı
- 37 Şerîf-bağş-ı serîr-i mülk o Mahmûdü'l-fa'al oldı
Sezâdur Gaznevî olursa anuñ menķabet-h'ânı
- 38 Olup ecdâdı mânend-i kemer-bend-i ğazâ ekşer
Müdemmer eyledi bir nice def'a herze-püyânı
- 39 Hem itdi ol şehüñ mi'mâr-ı fikri nev-be-nev inşâ
Zamânında hezârân muhteri' nâ-dîde bünyânı
- 41 İrüp târih-i hicret biñ yüz almış sekiz sâle
Şalât-ı Cum'aya çıkmış idi ol žıll-ı Yezdâni
- 42 Ezân-ı Cum'a güyâ oldı anuñ irci'î-h'ânı
Du'â-yı Cum'a güyâ kim veda'-ı 'âlem-i fânî
- 43 Saraya 'avdet itdükde hemân dehliz-i dergâha
Girince hâzin-i ğufrâna virdi cevher-i cânı
- 44 Giçürdiler yerine dâderi Sultân 'Osmân'ı
O sultân ibn-i sultân ibn-i sultân ibn-i sultânı
- 45 Anuñ târihini câo-i niżâmü'l-'âlem itmışdi
Tefeóóül eyleyüp gerçi Sitanbül'uñ sühan-dânı
- 46 O şeh de ibtidâ-i def'-i žulme eyleyüp himmet
O sevdâlarla kim taşdıķ ide erbâb-ı 'irfânı
- 47 Velî *hel yuślihu*'l-'attâr dan ğafletle žann itdi
Şalâh-ı 'âlem-i kevn ü fesâduñ vardur imkânı
- 48 Muvaffaķ eyleyüp üç sâlden onbir gün eksikte
Meger taķdır imiş nüzhet-serâ-yı 'adne cevlanı
- 49 Ki oldı pençe-i şîr-i ecelden şîr-i pençeyle
Ķabâ-yı bî-beķâ-yı 'ömrinüñ çâk-ı giriĶbanı
- 50 O demde biñ yüz yetmiş bire yetmişdi çün târih
İrüp şeh-zâdegân-ı 'ammine 'ahd-i cihânbanı
- 51 Giçürdiler hezârân şevket ü dârât u ĥaşmetle
Yerine Hân Ahmed-zâde Sultân Muştafâ Hân'ı

III

*Žeyl-i Derviş Mülhem Efendi-i Āmidî**Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün*

- 1 Lebi̇b iken nedîmi bezm-i naẓm-ı Őehr-i yārānuñ
ĦamūŐ oldu iup zehr-ābe-i sākî-i devrānı
- 2 Ki tevfi̇k-ı tecāvüz MuŐtafā Ħān'ıñ cülüsından
Müyesser olmadı merĦūm ide taĦrîr ü tibyānı
- 3 Bu ma'nā Ħātıra ilĦāmveŐ Mülhem žuhūr itdi
Őikeste-beste ben daĦı idem taĦlîd-i 'irfānı
- 4 MuvaffaĦ oldıgumca eyleyem tezyîline himmet
Eger aĦmāzı 'ayn eylerse dehrüñ Ħurde-bünyānı
- 5 Cenāb-ı ĦaĦĦ ide maĦfüz iḣdāŐ-ı 'avā'ıĦden
Semend-i kilki sürdüm 'arŐa-i naẓma Ħırāmānı
- 6 Ġazādan olmadı bir lahza Ħālî ol Şeh-i Ħāzî
Ser-i küffāra yek-pāre döküp ceyš-i dilîrānı
- 7 Őıyāmetler Őopardı başına küffār-ı bed-kāruñ
Ser-i Şemşiri imā eyledi anlara Nîrān'ı
- 8 BasîĦ-ı taĦt-ı 'ālî-baĦt iken raĦt-ı refāĦıyyet
On altı sāle bālîĦ oldu çün kim sāl-i sultānı
- 9 O Şeh de māt olup bāziçegāĦ-ı nat'-ı devrānda
Piyāde oldu esb-i zindegānıden Őitābānı
- 10 İriŐdi biñ yüz seksen yedi sāline çün târiĦ
Geçürdi taĦta devrān dāderi 'Abdü'l-Mecîd Ħān'ı
- 11 O sultān-eşer ecdādına kıldı iĦtifā bî-bāk
Cihāda Şarf-ı himmet eyleyüp bezl itdi imkānı
- 12 İdüp Ħayretle himmet Ħıfz-ı mülke ol Şeh-i 'ālem
Olup müstevlî erbāb-ı fesāda Ħāl-i Ħayrānı
- 13 Mekîñ iken serîr-i saltanat-pîrāda bî-pervā
Virüp nā-gāĦ girince pençe-i mürge girîbānı
- 14 Sürüp on altı yıl devlet serîr-i Őehryārîde
İdüp biñ iki yüz üç yılda 'azm-i Ħüb-ı Sübhānı
- 15 Olındı saltanat Sultān Selîm-i ŐāliŐe teslim
Selāmet birle bu mülke tefe'ül itdiler anı
- 16 Düşüp evvelce tiĦ-ı ābdārı mülki tathîre
İzāle itmege sa'y itdi levş ü baĦy u 'iŐyānı

- 17 ‘Ale’l-ğafle ihâta eylemişken zulmet-i küffâr
Şu’â-ı seyf ile iqlîm-i Mısr’ı kıldı nûrânî
- 18 Resîde oldı çün târîh-i şâhî on toğuz sâle
Žuhûr-ı fetret ile saltanatdan çekdi dâmânî
- 19 Biñ iki yüz yigirmi ikide çarh oldı nağş-endâz
Dutup künc-i ferâgat itdi terk-i taht-ı sultânî
- 20 Cülûs itdürdiler şevketle taht-ı hüsrevânîyye
Hemân ‘Abdu’l-Ħamîd Ħân-zâde Sultân Mustafâ Ħân’ı

Kaynaklar:

- Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I-II-III, ve Ahmed Remzi Akyürek, Miftâhü’l-kulûb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi, Tıpkıbasım- Dizin, (Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı, Cemal Kurnaz), Ankara, 2000.
- Çabuk, Vahit, “Osmanlı Padişahlarının Manzum Tarihçesi, Fihrist-i Şâhân”, *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, XV/2, Ankara, 1976.
- Çabuk, Vahit, *Solak-zâde Tarihi*, 2C, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1088, Kaynak Eserler Dizisi, 34, 504+684s, Ankara, 1989.
- Dündar, Mehmet Tahir, *Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi’nin Fihrist-i Şâhân’ı ve Zeyilleri*, (Edisyon kritik), mezuniyet tezi, Türkiyat Enstitüsü, nu, 1427.
- İslam Ansiklopedisi*, MEB, C, 10, “Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi” İstanbul, 1998.
- Kadioğlu, İdris, *Lebîb-i Âmidî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı’nın Tenkitli Metni*, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), Diyarbakır, 2003.
- Mehmed Hemdemî, Solak-zâde, *Solak-zâde Tarihi*, Mahmut Bey Matbaası, İstanbul, 1298/1880.
- Öztuna, Yılmaz, *Devletler ve Hânedanlar, (Türkiye, 1074-1990)*, Cilt, II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996.
- Unat, Faik Reşit, *Hicri Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988.